

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יו"ד שבת

(חלק טז)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלוקטי שיחות
שבוע פרשת בא, כט טבת — ו' שבט, ה'תשפ"ג (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

יו"ד שבת

„באתי לגני“, שכ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא בעצמו הוציא לרבים ליום הסתלקותו. ומתורה זו יודעים אנו במה צריכה להיות ההתבוננות העיקרית ביום ההילולא שלו, ומהו הענין שיש ללמוד מכך בעבודת האדם בפועל.

ב. בסיום המאמר מבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר את גודל ונחיצות ענין הזריזות בעבודת ה' בקיום התורה והמצוות, כי „מי הוא היודע עתו וזמנו“, וכדאיתא במדרש⁴, „אין לומר המתינו לי עד שאעשה חשבונתי ועד שאצוה לביתי“,

והעולה מדברים אלו⁵, שהזריזות בעבודת ה' אינה רק פרט בעבודה, כפשטות מאמר חז"ל⁶, „אין מחמיצין את המצוות“, אלא זהו ענין הנוגע לכללות העבודה, אשר בלעדיו עלול האדם להפסיד את הכל. וההוראה „אין אדם שליט לומר כו“ אמורה לגבי כל יום ורגע בכל משך ימי חייו עלי אדמות, מאה ועשרים שנה.

ויתר על כן נרמז בלשון מאמר חז"ל הנ"ל „אין מחמיצין את המצוות... אם באת מצוה לידך עשה אותה מיד“; היינו, שבדחיית קיום מצוה, הנה תמורת ענין „ושמרתם את המצוות“ – „את המצוות“ – נעשה „חמץ“, היפך המצוה⁷.

א. תוכנו של יום ההילולא והסתלקות דצדיק, אשר בו עולים „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו“, הוא (בנוגע לנו) בעיקר – ההתבוננות ב„מעשיו ותורתו ועבודתו“ של בעל ההילולא, על מנת ללמוד מזה את ההוראה בחיי היום-יום עבור כל אחד מההולכים בעקבותיו, במעשיו ותורתו ועבודתו של האדם².

וכיון שאצל כל אחד מישראל רבים הם הענינים הנכללים ב„מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו“, ועאכ"כ אצל נשיא ישראל, לפיכך לעתים אינו ברור וגלוי מהי הנקודה העיקרית שבעבודתו, אשר ממנה יש ללמוד את ההוראה העיקרית. אמנם, בנדון דידן – יום הסתלקותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר – יש בידינו הוראה ברורה – תורתו (גם מלשון הוראה³) של בעל ההילולא, מאמר ד"ה

1) אגה"ק סי' זך (קמו, א"ב). ושם מבואר שכן הוא בשעת ההסתלקות, אבל מזה מובן שכ"ה גם בנוגע ליום השנה, שהרי בכל שנה ושנה חוזרות וניערות ההארות וההמשכות שבפעם הראשונה, כידוע (ראה רמ"ז בספר תיקון שובבים הובא ונתבאר בספר לב דוד (להחיד"א) פכ"ט). וראה אגה"ק סי' יד (קב, ב), „בכל שנה ושנה יורד כו“.

2) ראה אגה"ק שם (קמו, ב); והארזת אורות עליונים אלו מאירה על כל תלמידיו שנעשו עובדי ה' על ידי תורתו ועבודתו כו'. וראה גם סי' כח שם (קמה, א), „שכל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו למעלה כו' מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה כו“.. וראה סידור שער ה"ג בעומר (דש, ב-ג).

3) חז"ג נג, ב.

4) דבר"ר פ"ט, ג.

5) ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 85.

6) מכילתא ופרש"י בא יב, יז.

7) ראה שם, כדדך שאין מחמיצין את המצה

פרטים: א) לו ית', ב) דירה, ג) בתחתו-
נים.

א) „לו ית“ – הדירה היא לעצמותו¹⁴ ית', ולא (רק) למדריגות דאורות ו„גילויים“, ב) „דירה“ – המצאו של עצמותו ית' למטה אינה באופן של עראי, אלא באופן של „דירה“ – בקביעות¹⁵. ג) „בתחתונים“ – הדירה לעצמותו היא בתחתונים דוקא, ולא בעולמות העליונים¹⁶.

וג' ענינים אלו תלויים זה בזה: מצד בחי הגילויים, אפילו הגילויים הכי נעלים, הנה כיון שמציאותם אינה מעצמותם, ובפרט שהתגלותם היא ברצון, לא יתכן בהם ענין „דירה“ – קביעות, לפי שמציאותם אינה מציאות אמיתית מצד עצמם¹⁷.

וכיון שישנה הגדרה מסויימת למציאותם¹⁸, הרי מובן, שגילויים הוא רק במקום שבו שייך ענין של כלי לגילוי אלקות. משא”כ בתחתונים,

ובתחילת המאמר מבאר במה צריכה להיות העבודה, היינו באיזה ענין נדרשת הזריזות – בקיום ענין „נתאוה הקב“ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים⁸.

ג. אע”פ שע”י כל פעולה של איש ישראל בקיום התורה והמצוות, ועד”ז בעניני „כל מעשיך יהיו לשם שמים“⁹ ו„בכל דרכיך דעהו“¹⁰, נעשית דירה לו ית' בתחתונים ומתקיים ענין „נתאוה הקב“ה“¹¹ –

מכל מקום, מובן שההוראה שיש ללמוד מיום ההילולא בענין „נתאוה הקב“ה להיות לו ית' דירה בתחתונים“ (אינה רק זירוז כללי על כללות עבודת התורה ומצוותי, אלא) היא הוראה מיוחדת¹² – באיזה ענין צריך להיות עיקר עבודת האדם בימינו אלה,

ובהתאם ל„מעשיו ותורתו ועבודתו“ דבעל ההילולא.

ויובן בהקדם הביאור בדיוק הלשון שהביא כ”ק מו”ח אדמו”ר במאמרו „נתאוה הקב“ה להיות לו ית'¹³ דירה בתחתונים“, דבענין „נתאוה“ ישנם ג'

14) אוה”ת בלק ריש ע' תקצז. המשך תרס"ו בתחלתו (ס"ע ג.) ובכ”מ.

15) בפרטיות יותר, בלשון „דירה“ יש ב' פרטים (ראה לקו”ש ח”ד ע' 1054). ועוד. וראה הנסמן בהערה שלפניו: א) שנמצא בה כל העצם, ב) ושהעצם נמצא בה בגילוי – ומתאימים ב' ענינים אלו (שב„דירה“) לב' הענינים „לו ית“ ו„דירה“ שבפנים.

16) תניא שם. וראה בהבא לקמן גם לקו”ש ח”ו ע' 21 ואילך ובהערות שם. וראה לקמן בפנים.

17) ראה המשך תרס”ו ע' קסט ואילך. ע' תלב ואילך. ד”ה בסוכות תרס”ד. וראה ד”ה ביום שמחתכם תרנ”ו. הגהות לד”ה פתח אליהו תרנ”ח. ובכ”מ. וראה ספר הערכים חב”ד ע' אוא”ט(א) סעיף ג”ד, וש”נ.

18) ראה המשך שם ע' קסה.

כך אין מחמיצין את המצוה אלא אם באת מצוה לידך עשה אותה מיד.

8) תנחומא נשא טז. שם בחוקתי ג. במדב”ר פי”ג, ו.

9) אבות פ”ב מ”ב.

10) משלי ג, ו. טושו”ע או”ח סי' רלא.

11) ראה תניא פל”ר לז.

12) ראה קונטרס התפלה פי”ג. קונטרס העבודה פ”ו. ועוד.

13) בתניא שם (ובכמה מקומות בדא”ח) הלשון „נתאוה הקב“ה להיות לו ית' דירה בתחתונים“ – ההוספה דתיבת „ית“ – ראה לקו”ש ח”ט ע' 27 ואילך.

להעשות רק „לו ית“, היינו רק לשם מילוי רצון ה', ה„תאווה“ דעצמותו ית', ולא על מנת לקבל פרס²³, ואף לא לשם דבקות באלקות, ואף לא כדי שהאדם העובד ימלא את הכוונה העליונה²⁴, אלא רק כדי שתתמלא „תאוותו“ של הקב"ה²⁵.

(ב) „דירה“ – העבודה צריכה להיות באופן של קביעות, והיינו, שהאדם העובד עומד באותו התוקף בתמידות כל הזמן, ואינו נתון לשינויים בעבודתו, שאז הדבר מורה שעבודתו אינה באופן של „דירה“ – קביעות, אלא באופן של „עראי“.

(ג) „בתחתונים“ – העבודה צריכה להיות (בעיקר) בענינים תחתונים, הן בנוגע לתורה, והן בנוגע למצוות, ועד“ז בנוגע לישראל (כדלקמן).

ואף ג' ענינים אלו בעבודת האדם תלויים זה בזה:

כאשר עבודתו של האדם היא לצורך מציאותו הוא, ואפילו תהא מתוך רצון להדבק באלקות (או אפילו בדרגה נעלית יותר: ברצונו לקיים את רצון הבורא, אלא שמעורב בעבודתו ההרגש שהוא הממלא את רצון השם) – אזי יכולים לחול שינויים בעבודתו, בהתאם לרגש האהבה והדביקות שישנו בו באותה שעה, ואין זו קביעות – דירה. וכן ישנו חילוק אצלו בין עבודה זו לאחרת, שבעבודתו בענינים

שאינם כלים לאלקות כלל, אי אפשר, כביכול, שיהא גילוי אלקות.

משא"כ מצד בחי' עצמותו, שאינו בגדר העלם וגילוי, והוא למעלה מגדר השינויים, כיון שמציאותו מעצמותו¹⁹, הנה המשכתו (היינו, „המשכה“ באופן הניתן להאמר בנוגע לעצמות²⁰) היא באופן של „דירה“, קביעות²¹,

ובתחתונים דוקא, כיון שהעולמות העליונים – בחי' גילויים, אינם „כלי“ לעצמותו יתברך, להיותם ירידה מאור פניו יתברך^{21*}; ודוקא בתחתונים, במקום שענין הגילויים אינו קיים, נעשית דירה לעצמותו ית'²².

ד. לפי זה מובן גם בנוגע לעבודת האדם, שהעבודה לעשות „לו ית“ דירה בתחתונים“ צריכה להעשות באופן כזה שיתאים לענינה של דירה לעצמותו ית' הנעשית בתחתונים.

(א) „לו ית“ – העבודה צריכה

19) אגה"ק ס' כ' (קל, ב). ובארוכה בהנסמן בהערה 17.

20) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' אקמא. ד"ה תקעו תרצ"ד (תשי"א) פ"ב.

21) ולכן עיקר ענין ה„דירה“ – קביעות, תהי' בביהמ"ק השלישי דוקא, כיון שהוא „בניגא דקוב"ה“ – מבחי' עצמותו, ולכן יהי' קיים בקיום נצחי, משא"כ בית ראשון וב' שהם „בניגא דבר נש“ – מבחי' הגילויים „לית בי' קיומא כלל“ (זח"ג רכא, א. א. בפ"י הכתוב דפרשתנו (בשלח טו, יז) „מכון לשבתך פעלת הוי' מקדש אדני כוננו ידיר“). ח"א כת, א). וראה פרש"י עה"פ: ואימתי יבנה בשתי ידים בזמן שה' ימלוך לעולם ועד לעתיד לבוא כו'. ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 26 ואילך. וש"נ.

21*) תניא פל"ו.

22) ראה גם ד"ה מצותה משתקע החמה תרע"ח. ספר המאמרים באתי לגני ע' לב ואילך. וש"נ.

23) אבות פ"א מ"ג.

24) ראה ד"ה ואתם תהיו לי תר"ס. ד"ה וזאת התרומה עת"ר. וראה שם סד"ה תקעו, ד"ה בסוכות.

25) להעיר מבחי' בני עלי' (תניא ספ"י).

כפשוטו, עבור הפצת התורה וחיזוק היהדות.³⁰

ותוקף זה ואופן זה של מסירת נפש היו אצלו בתמידיות כל משך זמן נשיאותו, אשר בה התקיימו אצלו כל האופנים דמסירת נפש.

וכבר נתבאר במקום אחר בארוכה²⁶ החילוק בין ג' התקופות ד"עשר שנים" במשך שנות נשיאותו בעלמא דין, אשר בכל אופני העבודה השונים בתכלית זה מזה הי' אצלו תוקף המסירת-נפש בשוה.

והיינו, שנוסף לזה שעצם העבודה דמסירת נפש אינה עבודה באופן של עראי, אלא בקביעות בלי שינויים, להיותה עבודה הבאה מצד עצם הנשמה, שלמעלה משינויים – הנה ענין זה בא לידי ביטוי גם באופן המסירת-נפש בגלוי, שבכל סוגי העבודה השונים הי' אצלו תוקף המסירת-נפש בשוה.

ואע"פ שהתעסקתו בעבודת הרבצת התורה וחיזוק היהדות, ועד להפצת המעיינות, היתה בכל התחומים, מכל מקום, ראינו אצלו השתדלות יתירה א' בסידור כיתות ושיעורים וכדומה ללימוד הלכה למעשה לשם רבנות, על מנת להעמיד מורי הוראה בפועל, ולשלוח רבנים לכמה מיני קהילות ומושבים כו', (ב) בהפצת קיום המצוות המעשיות בין כל

תחתונים אינו מרגיש חיות ותענוג כ"כ כמו בעבודה בענינים נעלים.

ודוקא כשעבודתו היא „לו ית", היינו להשלים את הכוונה העליונה, אזי כל הענינים המביאים לידי השלמת הכוונה שווים לפניו, וממילא עבודתו היא באופן של קביעות והתמדה – „דירה", וכיון ש„תאורתו" של הקב"ה היא „להיות לו ית' דירה בתחתונים", עבודתו היא (בעיקר) בענינים תחתונים.

ה. הנהגה באופן זה, בכל ג' הפרטים הנ"ל, ראינו בגלוי אצל בעל ההילולא עצמו:

כידוע – וכמדובר כמה וכמה פעמים²⁶ – היתה עבודתו של בעל ההילולא בהרבצת התורה ובחיזוק היהדות שרשרת אחת והמשך אחד של הנהגה במסירת נפש, וכלשון בעל ההילולא בסיום המאמר הנ"ל²⁷ – „למעלה מטעם ודעת". והעבודה דמסירת נפש מורה על כך שאין האדם עובד עבודתו בשביל שכר רוחני וכיו"ב, לשם שלימות מציאותו, ואפילו לא כדי לדבקה בו ית', אלא רק „לו ית", ומציאותו הפרטית אינה קיימת בזה כלל²⁸. ובפרט – כשעבודתו היא מעין אופן העבודה שהי' אצל בעל ההילולא, „שהשליך חייו מנגד"²⁹,

(30) שזה גם למעלה מענין המסנ"פ על קדוש השם (המבואר בהנ"ל הערה הקודמת). וראה המשך ההילולא פ"א שבשביל ניצוח המלחמה „גם חייו משליך המלך מנגד". ולהעיר מההפך בין מסנ"פ דאברהם ומסנ"פ דרע"ק (סה"מ ה'ש"ת ע' טו. 30. וראה סה"מ באתי לגני ע' לא).

(26) ראה לקו"ש ח"ח ע' 302 ואילך, וש"נ. ובכ"מ.

(27) פ"ה.

(28) להעיר מתניא רפי"ט.

(29) תו"א צט, ב (וראה לקו"ת ויקרא ד, ג) – לענין מסנ"פ.

התורה³⁴, הנה בזה גופא ישנו ענין המצוות כפי שהוא „מצד“ התורה, ועד כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה כו³⁵, היינו שמצינו בכמה ענינים שבמקום שאי אפשר לקיים המצוה במעשה בפועל, אזי יש לעסוק ב„תורה“ דמצוה זו – אלא שאעפ״כ, על ענין זה נאמר רק „כאילו הקריב“;

וכן ישנו הענין דכוונת המצוות, וכיו״ב;

משא״כ (בזמן שבית המקדש קיים) כאשר איש ישראל שאין לו שום ידיעה בהלכות קרבנות סומך בדעתו על הכהן המקריב את הקרבן (ולוי בדוכנו וישראל במעמדו)³⁶, הרי הוא מקיים את המצוה ואת חיוב הקרבת הקרבנות שעליו.

ובפרטיות יותר: ענין קיום המצוות במעשה הוא בחי״, „תחתונים“ לגבי ענין הדיבור שבמצוות, ויתר על כן – לגבי כוונת המצוה במחשבה ובלב.

ועד״ז מובן גם בנוגע לאלו מישראל שיש ללמדם תורה: הלימוד לתינוקות של בית רבן, ובפרט בהתחלת הלימוד – לימוד אלף בית כו״ – הרי זה ענין של „תחתונים“ בין סוגי התלמידים שיש ללמדם.

ז. ועפ״ז מובן שההתעסקות בג׳ בחי״ תחתונים האמורות נעשית דוקא כאשר עבודת האדם היא באופן כזה

הסוגים שבישראל, ע״י מעשה בפועל בזה (שליחת שלוחים לבניית מקואות, שליחת מוהלים וכיו״ב, ג) בענין חינוך על טהרת הקודש דתינוקות של בית רבן, יסוד חדרים, שליחת מלמדים כו״. וכל ענינים אלו הם בחי״, „תחתונים“ שבתורה ומצוות גופא, כדלקמן.

ו. ההסברה בזה: בלימוד התורה מצינו כמה אופנים, החל מאופן לימוד התורה למעלה במתיבתא דקוב״ה ומתיבתא דרקיע³¹, ועד לאופן לימודה בעולם הזה התחתון, שגם בזה כמה וכמה דרגות, ובהן – לימוד באופן ד„דרוש וקבל שכר“, יגדיל תורה ויאדיר³², ולימוד „לאסוקי שמעתא אליבא דהילכתא“³³.

ובכללות זהו החילוק בין „עליונים“ שבלימוד התורה לבין „תחתונים“ שבתורה: כשהאדם עוסק מתוך חיות כו״ באופן הלימוד ד„יגדיל תורה ויאדיר“ (ועכ״פ שלא לצורך הלכה למעשה), הרי הוא משקיע את שכלו ונפשו בעיקר בשקלא־וטריא שבתורה, ותענוגו וחיותו הם בהשגת התורה; משא״כ כאשר לימודו הוא „לאסוקי שמעתא אליבא דהילכתא“, אזי עיקר עסקו הוא (לא בשקלא־וטריא ובשכל שבתורה, אלא) לידע ההוראה מזה במעשה בפועל.

ועד״ז הוא גם בנוגע לקיום המצוות המעשיות, דנוסף לכך שענין זה בכללו הוא בחי״ תחתונים לגבי לימוד

(34) ראה בארוכה תניא פל״ז.

(35) ראה מנחות קי, א. שו״ע אדה״ז או״ח מהדו״ת ס״א ס״ט. מהד״ק שם ס״א ואילך.

(36) ואף מי שלא הי׳ בלבו לשם אחד מכל אלו („ששה דברים הזוכב נזכח“) כשר שהוא תנאי ב״ד (זבחים מו, ב).

(31) ראה בי״מ פו, א. זח״ג רג, ב. לקו״ת תזריע ד״ה בגמ׳ ב״מ (כב, סע״ב ואילך) ושם בסוף המאמר (כד, ד). וראה לקוטי דיבורים ח״א ט, א.

(32) ישע״י מב, כא. חולין טו, ב.

(33) יומא כו, א.

באופן של לאסוקי שמעתא אליבא דהילכתא – היינו, לימוד המעמיד רבנים שביכלתם לפסוק בשאלות בכל ד' חלקי השו"ע (ובפרט בחלק אורח חיים) – הולך ופוחת ר"ל מדור לדור ומשנה לשנה ומחודש לחודש.

אמנם בנוגע להעדר ידיעת ההלכות דחלק חושן משפט, יש לקוות, שמצד מצב המדינה והנהגתה לא יגרמו מכך קלקולים גדולים; אבל בנוגע לאבן העזר, יורה דעה, ועאכו"כ בנוגע לאורח חיים [שהן ההלכות הנוגעות בפועל ממש, ולא רק בזמנים מסויימים, כי אם בחיי היום-יום, כשמו – „אורח חיים“], כמעט שאין בנמצא מי שיוכל להשיב לשאלות.

כאשר באים לאדם, המקדיש את כל זמנו ללימוד התורה, ושואלים אותו ענין בהלכה, משיב הוא: הנני עסוק בלימוד התורה באופן ד'גדיל תורה ויאדיר", והולך ומוסיף ואור; אבל מה לו לפסוק דין בהלכות ברכות הנהנין, בהלכות תפלה, או בהלכות קריאת שמע, בשעה שהלכות אלו לא למד!

ובנוגע לאורח חיים החסרון הוא בשתיים: נוסף לזה שחסרים רבנים שיוכלו לפסוק בהלכות אלו, ישנה בכך גם סכנה שכל אחד יהי' ל"פוסק" לעצמו:

יהודי „בעל הבית“, סוחר, שאיננו רב, בוודאי (אם רק ירא שמים הוא) לא יטעה לחשוב שביכלתו לפסוק לבדו בשאלה בהלכות גיטין, ואפילו לא בשאלה ביורה דעה, וכאשר מתעוררת אצלו שאלה יחפש רב ומורה הוראה בפועל. משא"כ באורח חיים, עלול הוא לטעות בעצמו שביכלתו להעשות

שאינו מחפש כל תועלת ושליומות לעצמו, כי אם רק „לו ית“.

כאשר האדם הוא מציאות לעצמו במדת-מה, אזי עיקר עסקו וחיותו הוא בבחי' „עליונים" שבתורה, בענין השכל שבה, ויתירה מזו – באור האלקי המאיר בה. וממילא הריהו מוכן ומזומן ללמד גם אחרים, אלו שהם כלים ראויים לסוג לימוד זה, הן בנגלה שבתורה ועאכו"כ בפנימיות ובסודות התורה, שאז נראה וניכר שהאלקות מתגלה ומתפשטת בעולם.

משא"כ בלימוד לאסוקי שמעתא אליבא דהילכתא, וכן בלימוד אל"ף ב"ת עם תינוקות של בית רבן – הנה בזה אין לו טעם וחיות, ולא בזה מוצא הוא את ה"עושר" שבענין ואת גילוי שמו ית'.

ועד"ז הוא בנוגע לקיום המצוות, שעיקר חיותו הוא בכוונת המצוה, ועד לכוונה לדבקה בו ית', ולא כל כך במעשה המצוה עצמו, בקיום רצון העליון.

ודוקא כאשר עבודתו היא „לו ית", כדי שתושלם כוונתו של הקב"ה, והעובד עצמו אינו מציאות לעצמו, אזי עבודתו היא בעיקר בבחי' „תחתונים", כיון שדוקא עי"ז נשלם ענין „נתאוהו הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים“.

ח. בזמננו זה יש „לפרש" כל ענין באותיות פשוטות. והנה מבין ריבוי ההוראות הנ"ל ישנם ב' ענינים שחלה בהם חלישות בתקופתנו:

הענין הראשון הוא – לימוד הלכה למעשה. רואים אנו אשר בעזרת השי"ת הולך ומתרבה לימוד התורה (בכללות), הן בכמות והן באיכות. אבל הלימוד

בידם הסייעתא דשמיא הדרושה כדי לכוון להלכה,⁴⁰ ולהיות „דן דין אמת לאמתו“, אשר עי"ז נעשים „שותף להקב"ה במעשה בראשית“⁴¹.

ט. הנקודה השנית הנוגעת במיוחד לתקופתנו היא – אופן החינוך דתינוקות של בית רבן:

מצד חוקי המדינה דמדינה זו והדומות לה, נתהווה מצב מבהיל. סדר החינוך נקבע כך, שאי אפשר שיעבור יום מימי שנת הלימודים על הילד – לא רק „בן חמש למקרא“, אלא אפילו בשנים דבן עשר למשנה, בן י"ג למצוות ובן חמש עשרה לגמרא – מבלי שילמד לימודי חול.

ובענין זה יש ללמוד הוראה מבצל ההילולא, אשר מסר נפשו בפועל – ואף שלח אחרים מישראל למסור נפשם – על מנת להקים תלמודי-תורה לילדי ישראל, ושהלימוד בתלמודי-תורה אלו יהי על טהרת הקודש, מבלי לשנות ח"ו את דרכי החינוך הנהוגות בישראל במשך כל הדורות,

וא"כ, עאכ"כ בימינו אלה, ובמדינה זו וכיו"ב, כאשר אין בדבר מצב של סכנת בגוף ח"ו, שבוודאי יש להשתדל בכל הכחות, שחינוכם של ילדי ישראל יהי על טהרת הקודש לגמרי, מבלי לערב בו לימודי חול, מלבד במקרים שהחוק אינו מתיר להמנע מזה, וגם אז – רק במדה המחוייבת.

י. ואפילו אלו שאינם יכולים לעמוד בנסיון זה, הרי לאמתו של דבר הנה בכמה וכמה אופנים ניתן לצאת

„פוסק“ בעצמו – יביט בקיצור שולחן ערוך [בלשון הקודש, ואם אין הוא מבין לשון הקודש – באנגלית, בצרפתית וכדומה] וינהג כפי הפשט הנראה בעיניו בדברי הקצ"ע!

וכיון שאפילו בנוגע לשו"ע דהבית-יוסף היתה שקלא-וטריא וכו' היאך ניתן לפסוק ממנו הלכה מבלי לידע המקורות והטעמים³⁷ – הרי מובנת התוצאה העלולה לבוא ממסירת התורה בידו של כאו"א, שיפסוק בעצמו דין מתוך קיצור שו"ע!

ובענין זה נדרש „והחי יתן אל לבו“³⁸ – מעבודתו של בעל ההילולא, שמסר נפשו גם בשעה שהדברים היו כרוכים בסכנת נפשות ממש, כדי לייסד (מוסדות הנקראים בימינו) בתי מדרש לרבנים –

ומכך נלמדת ההוראה, שכל אלו הראויים לזה (ואפילו אם יש ספק אם ראויים הם, הנה במצב דעתה בוודאי יש לנהוג לחומרא), ילמדו באופן של לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא.

וזכות הרבים מסייעתם, ובמיוחד כאשר אין הדבר נוגע רק ל„רבים“ דעיר אחת, אלא – ע"פ המצב בהווה – למאות קהילות בארצות הברית ובמדינות אחרות, שנותרו ללא רבנים מורי הוראה בשו"ע, כפשוטו. ועד"ז מאות מושבים בארץ הקודש – „ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה“³⁹, שאין משמשים בהם רבנים – שתהא

(37) ראה יד מלאכי כללי השו"ע אות א'.

וראה קו"א להל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב.

(38) קהלת ז, ב. וראה תרגום שם.

(39) עקב יא, יב.

(40) סנהדרין צג, ב. וראה יומא שם.

(41) שבת י, א.

ואין זה נגד החוק כלל, אשר ב„ראשית עריסותיכם” יתקיים „תרימו תרומה לה” – לרומם את הילד אל הקב”ה, ע”י לימוד תורתו של הקב”ה⁴⁶, ורק לאחר זה, כאשר הילד כבר עייף, ואין ברירה, ינתן משך זמן מצומצם ביותר ללימודי חול).

וכיון ש„איני מבקש כו' אלא לפי כחן”⁴⁷, הרי ודאי, שע”י השתדלות קלה ביותר, ובתשומת הלב המתאימה, יהי ניתן תיכף למעט מן הזמן שילדי ישראל לומדים לימודי חול, ולהקדיש זמן רב יותר שלא בערך, הן בכמות והן באיכות, ללימודי קודש – וההחלטה בזה צריכה להיות מתוך הכרה והרגשה אשר ענין זה הוא דבר המוכרח כיון שכן הוא פסק הדין בהלכות תלמוד תורה⁴⁸, ואזי ברור הדבר שההחלטה תבוא לידי פועל.

וכשם שראינו בהנהגת בעל ההילולא, אשר מבלי הבט על כך שבימיו לא נראה כל סיכוי בדרך הטבע שהשתדלותו בעניני חינוך על טהרת הקודש במדינה היא תשא פרי – נראים עתה פירות השתדלות זו בעיני בשר

– כאשר יוצאים לרחוב העיר, בערים הגדולות בארצות הברית או בכל מקום אחר, ופוגשים בצאצאיהם של אלו אשר היו לפני עשרים או ארבעים שנה במדינה ההיא, ורואים שצעיר זה מתנהג בדרך התורה

ידי חובת ענין זה גם בפרט שבפרט ובהיקף הכי קטן. אין הכרח כלל שלימודי החול יתקיימו בכמות ובאיכות הנהוגות עתה בבתי הספר שתחת הנהלת אנשים (או נשים) יראי שמים.

כל שצריך הוא לעוררם ולעודדם, אשר השתדלותם אינה צריכה להיות כל כך בדיוק בקיום חוקי המדינה, אלא בקיום המצוות והחוקים, להבדיל של הקב”ה, שעליהם כל אחד מישראל „מושבע ועומד מהר סיני”⁴² עוד בטרם היו חוקי המדינה.

הן אמת ש„דינא דמלכותא דינא”⁴³, אבל (נוסף לזה שבעניני יהדות „אין לנו, בני ישראל, מי שיכפה דעתו עלינו”⁴⁴, הרי אפילו בנוגע למי שאינו מסוגל לעמוד בנסיון דלימוד לימודי קודש בלבד, הרי יש להשתדל במסגרת המתאפשרת מצד חוקי המדינה, שרוב זמנם של התלמידים והתלמידות, ועאכו”כ רוב תשומת הלב, יופנה ללימודי קודש, ורק המדה המוכרחת לכלל הדעות תוקדש ללימודי חול.

(וזאת, בנוסף לכך שלימודי החול לא יתקיימו בבוקר בתחילת הלימוד – „ראשית עריסותיכם”⁴⁵,

(42) שבועות כא, ב. וש”נ.

(43) גיטין י, ב. וש”נ.

(44) לשון כ”ק אדמו”ר (מהורש”ב) נ”ע כשהמלוכה דרשה מהרבנים לעשות שינויים בחינוך כו’ – וחזר עליו כ”ק מו”ח אדמו”ר בצאתו ממאסרו לנסוע לעיר מקלטו קאסטרמא – נדפס בסה”מ קונטרסים ח”א ע’ 350. לקו”ד ח”ד תרצב, א. ועיי”ש המשך הדיבור.

(45) שלח טו, כ. וראה סה”מ קונטרסים שם קסה, א.

(46) ראה גם לקו”ש ח”ב ע’ 319. ח”ח ע’

307 ואילך.

(47) במדבר פ”ג, ב.

(48) לאדה”ז פ”ג ס”ז, וש”נ.

אשר ע"י ההשתדלות בעבודה הנ"ל
 דחיוק החינוך על טהרת הקודש,
 בודאי יצליחו להקים את „צבאות
 ה"50, אשר יצאו בקרוב ממש מגלות זה
 האחרון, בגאולה האמיתית והשלימה
 ע"י משיח צדקנו, ובעגלא דידן.

(משיחת יו"ד שבט תשל"ז)

והמצוות, ותמהים: כיצד הצליחו
 להאחז ביהדותם!?

ולאחר חקירה ודרישה מתברר,
 שאביו, מדריכו, או סביו וכו' עמדו
 בקשר או במגע ומשא עם א' משלוחי
 בעל ההילולא, אשר עוררו לעניני
 יהדות, ולמד עמו, והסתתר ביחד עמו
 בעליית הגג, או במרתף, כדי ללמוד
 וכו' – ולכן נשאר הלה ביהדותו –

הנה עד"ז הוא בכל אלו אשר
 „הולכים באורחותיו נצח סלה ועד"49,

(50) ראה תו"א ס, ג. המשך מאמרי ההילולא
 סעיף יו"ד ואילך.

(49) אגה"ק סי' ז"ך (קמו, א).

